

การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้พิการ ด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า*

Need Assessment for Development of Discharge Plan for People with Physical Disabilities of Professional Nurses in Phramongutkiao Hospital

ชุตินา ป.ว. สังฆา¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่าย (2) ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่าย (3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายใน ปัจจัยด้านองค์กร และการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพกับการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่าย และ (4) ความสามารถในการทำนายของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายใน ปัจจัยด้านองค์กร และการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพต่อการปฏิบัติกิจกรรมในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพ โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 143 คน จากพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือคือแบบสอบถามซึ่งได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความตรงของแต่ละส่วนอยู่ระหว่าง .83-.98 มีค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์ครอนบาชแอลฟา อยู่ระหว่าง .80-.92 ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติที่ สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และสถิติถดถอยพหุคูณ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า (1) พยาบาลปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนของการวางแผนจำหน่ายในภาพรวมและรายด้าน 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการวินิจฉัยปัญหาอยู่ในระดับดี (2) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการวางแผนจำหน่ายทุกขั้นตอน ขั้นตอนการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่มีความจำเป็นมากที่สุด (3) ระดับการศึกษา ($r=.194$) เจตคติ ($r=.292$) นโยบายโรงพยาบาล ($r=.173$) การจัดการ ($r=.245$) การติดต่อสื่อสาร ($r=.261$) ระบบการบันทึกรายงาน ($r=.303$) มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมในการวางแผนจำหน่าย (4) ระบบการบันทึกรายงานและเจตคติของพยาบาลสามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติกิจกรรมในการวางแผนจำหน่ายได้ร้อยละ 12.6 มีสมการทำนายดังนี้

$$\hat{y} = .251 + .468 (\text{ระบบการบันทึกรายงาน}) + .166 (\text{เจตคติของพยาบาลวิชาชีพ})$$

$$\hat{Z}_Y = .239 (\text{ระบบบันทึกรายงาน}) + .224 (\text{เจตคติของพยาบาลวิชาชีพ})$$

คำสำคัญ: ผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว การวางแผนจำหน่าย การประเมินความต้องการจำเป็น

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

*เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2553

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.สุทธิพร มุลศาสตร์

Abstract

The objectives of this study are to examine (1) the practice of professional nurses disable patient discharge plan (2) the need of developing plan for professional nurses in how to discharge disable patient (3) the correlation between personal factors, internal factors, organizational factors and the practice of disable patient discharge plan, and (4) the predicted importance of personal factors, internal factors, organizational factors as well as the involvement of disciplinary team monitoring the practices of disable patient discharge plan 143 of professional nurses who had experience in care for disabled patients in Phramongkutklao hospital were sampled by using the stratified random sampling technique. The questionnaire for this study was validated by experts. The study found the validity index (CVI) was from .83 to.98 and Cronbach's Alpha coefficients was from .80-.92. Statistical analysis of .05 was used to determine values of t-test, Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient and regression analysis. The result revealed that, practice of discharge plan for disabled people by professional nurses were medium level at best at 4 scale; however, nurses performed well diagnosing the patient disability problems. The study shows there is a need to develop discharge plans at all levels, particularly the evaluation steps. The correlation factors for discharge plan practices for physically disable people were: education (r=.194), attitude (r=.292), hospital policy (r=.173), management (r=.245), communication (r=.261) and record system (r=.303). all showing that the power of prediction was equal to 12.6 as calculated by following equation

$$\hat{y} = .251 + .468 (\text{recording system}) + .166 (\text{attitude}) \text{ and}$$
$$\hat{Z}_Y = .239 (\text{recording system}) + .224 (\text{attitude})$$

Keywords: people with physical disabilities, discharge plan, need assessment

ความนำ

การสำรวจผู้พิการทั่วประเทศของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งประเทศไทย (2552) (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งประเทศไทย, 2552) พบว่ามีผู้พิการจำนวนทั้งหมด 840,279 คน ซึ่งเป็นผู้พิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวจำนวน 406,567 คน (ร้อยละ 48.39) ผู้พิการกลุ่มนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน และมีความต้องการการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจมากกว่าคนปกติ การดูแลผู้พิการ

ที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังและซับซ้อนนี้บางครั้งจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทั้งผู้พิการ ผู้ดูแล และบุคลากรทีมสุขภาพได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ความรู้ รวมทั้งวางแผนแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย ทำให้เกิดการดูแลที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพเมื่อกลับไปอยู่บ้าน ช่วยลดระยะเวลาวันนอนในโรงพยาบาล ซึ่งการดูแลแบบนี้เรียกว่า “การวางแผนจำหน่าย (discharge plan)” ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมียุทธศาสตร์สุขภาพและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้พิการเพื่อช่วยกำกับดูแลให้

ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ยังคงพบว่าผู้พิการส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 ไม่ได้รับหรือเข้าถึงบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนใดๆ โดยเฉพาะผู้พิการที่อยู่ตามชนบทไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านสุขภาพ การศึกษาและสังคม เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้พิการต้องได้รับการดูแลที่ดี มีการเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้านให้ผู้ป่วยและครอบครัว ซึ่งจะทำให้ผู้พิการและครอบครัวมีความสามารถในการดูแลและช่วยเหลือตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นหน่วยงานหลักของกองทัพบกที่ให้การดูแลรักษาฟื้นฟูทหารและประชาชนที่เจ็บป่วย ซึ่งจำนวนหนึ่งเป็นผู้ป่วยที่พิการ ส่วนใหญ่จัดเป็นผู้พิการทางกายหรือด้านการเคลื่อนไหว ในการดูแลพบว่าผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมักจะกลับมาด้วยภาวะแทรกซ้อน ได้แก่ ข้อติด แผลกดทับ ภาวะติดเชื้องูทางเดินปัสสาวะ (สถิติรายงานประจำปีกองเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า 2551-2552, 2552) โรงพยาบาลได้ใช้รูปแบบ METHOD ของกองการพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข (2539) ในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการเหล่านี้ ซึ่งผู้บริหารทางการพยาบาลได้ทำการปรับปรุงการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบปัญหาในกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เช่น การบันทึกรายงานและการส่งต่อยังไม่ชัดเจน พยาบาลบางคนไม่มีความรู้ในเรื่องการวางแผนจำหน่าย ไม่มีการประสานงานกันระหว่างทีมสหสาขาวิชาชีพ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนามิติสหวิชาชีพที่ชัดเจน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรทำการศึกษาถึงความจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนจำหน่าย พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล: อายุและประสบการณ์การทำงาน (อุบล จันท์ประโคน, 2545) การฝึกอบรม ความรู้ การรับรู้

(ศิริพร บุญพูน, 2547) ปัจจัยด้านองค์การ: นโยบายการจัดการของหอผู้ป่วย (จินตนา ตั้งชวลิต, 2541; อุษา แวสวัสดิ์, 2543; อุบล จันท์ประโคน, 2545; ศิริพร บุญพูน, 2547) การมีส่วนร่วมของทีมสุขภาพและผู้รับบริการ (จินตนา ตั้งชวลิต, 2541; อุบล จันท์ประโคน, 2545; ศิริพร บุญพูน, 2547) การติดต่อสื่อสาร (จินตนา ตั้งชวลิต, 2541; อุบล จันท์ประโคน, 2545; ศิริพร บุญพูน, 2547) การควบคุมประเมินผลของหน่วยงาน (อุษา แวสวัสดิ์, 2543) สภาพการทำงาน ระบบการบันทึกรายงาน (จินตนา ตั้งชวลิต, 2541; ศิริพร บุญพูน, 2547) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย (อุบล จันท์ประโคน, 2545) ปัจจัยที่สามารถทำนายการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร (อุบล จันท์ประโคน, 2545) การจัดการของหน่วยงาน และการควบคุมประเมินผลของหน่วยงาน (อุษา แวสวัสดิ์, 2543) ระบบบันทึกรายงาน การมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ และสภาพการทำงาน (จินตนา ตั้งชวลิต, 2541) ปัจจัยการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจตคติของพยาบาลต่อการวางแผนจำหน่าย (จินตนา ตั้งชวลิต, 2541) จากสภาพปัญหาและวรรณกรรมที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการปฏิบัติการวางแผนจำหน่ายของพยาบาลวิชาชีพ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาระบบการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพ

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การได้รับการอบรม) ปัจจัยภายใน (ความรู้และเจตคติต่อการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว) ปัจจัยด้านองค์กร (นโยบายโรงพยาบาล การจัดการ สภาพการทำงาน ระบบการบันทึกรายงาน การติดต่อสื่อสาร) และการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพกับการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพ

4. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายใน ปัจจัยด้านองค์กรและการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ ต่อการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวทางในการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว ใช้แนวคิดของโรซ ที่กล่าวว่าเป็นความแตกต่างระหว่าง

สภาพที่เป็นเป้าหมายที่ต้องการให้เกิด (สภาพที่คาดหวัง) กับสภาพที่เป็นอยู่จริง (Roth, 1977 อ้างถึงในสุวิมล ว่องวานิช, 2548, หน้า 37) โดยขั้นตอนวางแผนจำหน่ายเป็นไปตามกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2539)

การคัดเลือกตัวแปรอิสระใช้แนวคิดพฤติกรรมบุคคลกร (The model of employee behavior) ของเวนเนอร์และเดอริไซมอน (Werner and DeSimone, 2009) ที่อธิบายถึงปัจจัยสำคัญ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลกรในองค์กรคือ (1) ปัจจัยภายนอก (external force) ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก องค์กร ภาวะผู้นำ บริบทขององค์กร ผู้ร่วมงาน และผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน (รางวัลจากการปฏิบัติงาน) (2) ปัจจัยภายใน (internal forces) หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในตัวบุคคล รวมทั้งแรงจูงใจ เจตคติ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นแรงขับเคลื่อนให้บุคคลนั้นๆ มีพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติกิจกรรมตามความเป็นจริง และการปฏิบัติกิจกรรมตามสิ่งที่คาดหวังในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้ามีความแตกต่างกัน

2. ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การได้รับการอบรม ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้และเจตคติต่อการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว ปัจจัยด้านองค์การได้แก่ นโยบายโรงพยาบาล การจัดการ สภาพการทำงาน ระบบการบันทึก รายงาน การติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมตามความเป็นจริงในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

3. ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การได้รับการอบรม ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้ และเจตคติต่อการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว ปัจจัยด้านองค์การได้แก่ นโยบายโรงพยาบาล การจัดการ สภาพการทำงาน ระบบการบันทึก รายงาน การติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ สามารถทำนายการปฏิบัติกิจกรรมตามความเป็นจริงในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พยาบาลประจำการที่ดูแลผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว ซึ่งปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยในของ กองอุบัติเหตุและเวชกรรมฉุกเฉิน กองศัลยกรรม กองอายุรกรรม กองออร์โธปิดิกส์ และกองเวชศาสตร์ฟื้นฟูของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า จำนวน 219 คน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ ตามสัดส่วนของพยาบาลในแต่ละหอผู้ป่วยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 143 คน ระยะเวลาของการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน-10 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเลือกตอบและเติมคำลงในช่องว่าง จำนวน 9 ข้อ ส่วนที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่าย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง โดยใช้แนวทางการพยาบาลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองและผู้ป่วยที่มีปัญหาทางระบบประสาท และแนวคิดการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยตามที่กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข (2539) จำนวน 38 ข้อ ส่วนที่ 3 ความรู้ในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว เป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 19 ข้อ ส่วนที่ 4 เจตคติต่อการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มี 23 ข้อ ส่วนที่ 5 ปัจจัยด้านองค์การ เป็นแบบสอบถามที่ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามปัจจัยด้านองค์การของศิริพร บุญพูน (2547) มี 24 ข้อ ส่วนที่ 6 การมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ ดัดแปลงจากแบบสอบถามของศิริพร บุญพูน (2547) มี 9 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากพยาบาลวิชาชีพ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 150 ชุด ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทั้งหมด 143 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.33

สถิติที่ใช้ในงานวิจัย

สถิติเชิงบรรยาย สถิติที่ สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และสถิติทดสอบทุกคุณ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพทั้งหมด เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 22-50 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 31.32 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 90.9 มีประสบการณ์การทำงานใน

โรงพยาบาลมากกว่า 5 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 49) จำนวนเกือบถึงครึ่งหนึ่งเคยผ่านการฝึกอบรมด้านการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย (ร้อยละ 43.3) แต่มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 12.6) ที่เคยผ่านการฝึกอบรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโดยเฉพาะ

การปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้น พบว่า โรงพยาบาลสามารถปฏิบัติตามกิจกรรมตามความเป็นจริงในการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหวในภาพรวมได้ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โรงพยาบาลสามารถปฏิบัติตามกิจกรรมด้านการวินิจฉัยปัญหาและความต้องการได้ดีที่สุด โดยอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22) นอกนั้นการปฏิบัติตามกิจกรรมด้านการประเมินปัญหาและความต้องการด้านการกำหนดแผนการจำหน่ายด้านการปฏิบัติตามแผนการจำหน่าย และด้านการประเมินผลการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยฯ มีคะแนนเฉลี่ยรองลงมาตามลำดับคือ 2.84, 2.78, 2.70 และ 2.46 ตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ระดับปานกลาง ดังแสดงตาราง 1

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และระดับของการปฏิบัติกิจกรรมในการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้ารายด้าน (N=143)

ขั้นตอนการวางแผนจำหน่าย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติกิจกรรม
1. การประเมินปัญหาและความต้องการ	2.84	.74	ปานกลาง
2. การวินิจฉัยปัญหาและความต้องการ	3.22	.70	ดี
3. การกำหนดแผนการจำหน่าย	2.78	.76	ปานกลาง
4. การปฏิบัติตามแผนการจำหน่าย	2.70	.73	ปานกลาง
5. การประเมินผลแผนการจำหน่าย	2.46	.79	ปานกลาง
รวม	2.80	.66	ปานกลาง

การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพ โดยพิจารณาจากความแตกต่างของการปฏิบัติกิจกรรมตามสิ่งที่คาดหวังกับตามความเป็นจริง พบว่าการปฏิบัติกิจกรรมทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความคาดหวังมากกว่าผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่ามีความต้องการจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหวในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพทุกด้าน โดยพบความจำเป็นด้านการประเมินผลมากที่สุด (ค่าผลต่างของคะแนนการปฏิบัติมากที่สุดคือ 1.14) ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2

การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติกิจกรรมตามสิ่งที่คาดหวังและตามความเป็นจริงในการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า (N = 143)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
ปัจจัยส่วนบุคคล	
1. อายุ	.095
2. ระดับการศึกษา	.194*
3. ประสบการณ์การทำงาน	.083
4. การได้รับการอบรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย	.154
ปัจจัยภายใน	
1. ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยฯ	.056
2. เจตคติต่อการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยฯ	.292*
ปัจจัยองค์กร	
1. นโยบายโรงพยาบาล	.173*
2. การจัดการ	.245*
3. สภาพการทำงาน	.128
4. ระบบการบันทึกรายงาน	.303*
5. การติดต่อสื่อสาร	.261*
การมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ	.139

* ระดับนัยสำคัญที่ .05

การศึกษาตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการฯ พบว่าระบบการบันทึกรายงานและเจตคติของพยาบาลสามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติกิจกรรมในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวกของพยาบาลวิชาชีพได้ร้อยละ 12.6 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือ ระบบการบันทึกรายงาน (Beta=.239) รองลงมาคือเจตคติของพยาบาลวิชาชีพ (Beta=.224) ดังแสดงในตาราง 4 และมีสมการทำนายในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานดังนี้

$$Y^{\wedge} (\text{การปฏิบัติกิจกรรมในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการ}) = .251 + .468 (\text{ระบบการบันทึกรายงาน}) + .166 (\text{เจตคติ})$$

$$Z^{\wedge} y = .239 (\text{ระบบการบันทึกรายงาน}) + .224 (\text{เจตคติ})$$

ตาราง 4

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) ของตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า (N=143)

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p-value
เจตคติ	.166	.006	.224	2.738	.007
ระบบการบันทึก รายงาน	.468	.016	.239	2.921	.004

ค่าคงที่ .251; SE_{est} = .591 R = .371; R² = .138; adjust R² = .126, F = 11.191; p-value = .000

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. การปฏิบัติกิจกรรมในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวกของพยาบาลวิชาชีพ ผลการศึกษาที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติกิจกรรมด้านการ

วางแผนจำหน่ายในภาพรวมและรายด้านการประเมินปัญหาและความต้องการ การกำหนดแผนการจำหน่าย การปฏิบัติตามแผนการจำหน่าย และการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวินิจฉัยปัญหาอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับการศึกษาของอุษา แว่วสวัสดิ์ (2543) ที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลราชบุรีสามารถปฏิบัติการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากขาดกำลังพลและต้องบันทึกแบบบันทึกหลายอย่าง การที่กลุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการอยู่ในระดับปานกลางอธิบายได้ว่าพยาบาลส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในกองอายุรกรรม (ร้อยละ 46.9) ซึ่งมีอัตราการครองเตียงสูง จำนวนผู้ป่วยมาก จำนวนพยาบาลน้อยไม่เพียงพอ จึงเป็นการยากที่จะกระทำการวางแผนจำหน่ายได้ครอบคลุม นอกจากนี้แล้วกลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่เคยผ่านการฝึกอบรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการฯ โดยเฉพาะมีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 12.6) หรือแม้กระทั่งการฝึกอบรมด้านการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโดยทั่วไปก็มีเพียงร้อยละ 43.4 เท่านั้น ดังนั้นพยาบาลเหล่านี้จึงยังไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวได้ดีเท่าที่ควร จึงควรสนับสนุนให้มีการอบรมมากขึ้น เพราะการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มีความมุ่งหมายที่จะให้บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ เปลี่ยนแปลงเจตคติ และพฤติกรรมในทางที่ต้องการ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รัชนี สุจิจันทร์รัตน์, 2546, หน้า 118)

การศึกษานี้พบว่า พยาบาลปฏิบัติกิจกรรมด้านการวินิจฉัยปัญหาอยู่ในระดับดี อธิบายได้ว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานการพยาบาลในโรงพยาบาลเฉลี่ย 8 ปี ซึ่งถือว่าเป็นพยาบาลที่อยู่ในระดับมีความเชี่ยวชาญ (expert) (Benner, 1984) จึงสามารถเข้าใจสถานการณ์ได้ทันที มีการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ทักษะในการคิดวิเคราะห์สูง สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนได้อย่างดี อันนำไปสู่การวินิจฉัยปัญหาซึ่งเป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้โดยอาศัยทักษะการตัดสินใจทางคลินิก (clinical

judgment) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ความสามารถในการย้อนรำลึกและนำความรู้ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการแปลข้อมูล ซึ่งความรู้ทางคลินิก (clinical knowledge) นั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้พยาบาลไวต่อการเข้าใจข้อมูลและความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ประกอบกันเป็นปัญหาของผู้ป่วย (สมจิต หนูเจริญกุล, 2543, หน้า 174) นอกจากนี้พยาบาลยังเป็นหัวหน้าทีมงานในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล ซึ่งมักจะต้องใช้ทักษะการวินิจฉัยปัญหาค่อนข้างมาก จึงทำให้พยาบาลสามารถปฏิบัติการวินิจฉัยได้ดีที่สุด

2. ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหว พบว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหวในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพทั้ง 5 ขั้นตอนโดยเฉพาะขั้นตอนการประเมินผล อธิบายได้ว่าพยาบาลมีความคาดหวังต่อการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหวอยู่ในระดับสูงทั้ง 5 ขั้นตอน ทั้งนี้เพราะพยาบาลมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานให้ได้ดีอยู่ในระดับสูง เนื่องจากการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยเป็นดัชนีชี้วัดตัวหนึ่งของการตรวจรับรองคุณภาพโรงพยาบาลจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล ดังนั้นพยาบาลจึงมีความคาดหวังที่จะตอบสนองความต้องการขององค์กรและสังคมเพื่อผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล นอกจากนั้นพยาบาลยังถูกคาดหวังจากสังคมให้ปฏิบัติกิจกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยตลอด 24 ชม. (วันชัย มีชาติ, 2548, หน้า 69) สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวเชื่อมโยงความรู้สึกและความเชื่อของพยาบาลให้คาดหวังต่อการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุผลสำเร็จได้ในระดับสูง แต่ในสถานการณ์ที่เป็นจริงแล้วพยาบาลรับรู้ว่าตนเองสามารถปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้ได้แค่ระดับปานกลางเท่านั้น เพราะจำนวนบุคลากรทางการพยาบาลที่ไม่สัมพันธ์กับภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะงานด้านธุรการ รวมทั้งมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่การดูแลผู้ป่วยในหอผู้ป่วย เช่น ภารกิจในการรับรองบุคคลสำคัญของกองทัพบก การเข้าเวรรองรับ

สถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร เป็นต้นภาระงานเหล่านี้ทำให้ระยะเวลาและความสนใจในการดูแลปฏิบัติต่อผู้ป่วยให้ครอบคลุมแบบองค์รวมจึงลดลง ผลลัพธ์ของการปฏิบัติกิจกรรมจึงไปไม่ถึงเป้าหมายที่คาดหวังไว้ในระดับสูง ดังนั้นจึงเกิดผลต่างระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมตามที่คาดหวังกับการปฏิบัติกิจกรรมตามที่เป็นจริง ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวางแผนจำหน่ายต่อไป

การศึกษานี้ยังพบว่าขั้นตอนการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่จำเป็นที่สุดที่ต้องได้รับการพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพยาบาลให้คุณค่าต่อการปฏิบัติกิจกรรมด้านการประเมินผลน้อยที่สุด ดังจะเห็นได้จากค่าความคาดหวังการปฏิบัติกิจกรรมด้านนี้น้อยที่สุด (ตารางที่ 2) จึงทำให้พยาบาลปฏิบัติกิจกรรมด้านนี้ไม่บ่อยนัก ทำให้ไม่เกิดความชำนาญ จึงให้คะแนนการปฏิบัติตามความเป็นจริงน้อยกว่าด้านอื่น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับศิริพร บุญพูน (2547) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ ที่พบว่าพยาบาลยังปฏิบัติกิจกรรมด้านการประเมินผลไม่สม่ำเสมอและสอดคล้องกับปิยฉัตร ศิลปาคม (2546) ที่ศึกษาความรู้ การปฏิบัติการพยาบาล ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ซึ่งพบว่าพยาบาลมีการปฏิบัติด้านการประเมินผลการวางแผนจำหน่ายน้อยที่สุด รวมทั้งสอดคล้องกับพรพิพรรณ วัฒนพงษ์ (2543) ที่พบว่าพยาบาลจิตเวชใช้กระบวนการพยาบาลของขั้นตอนการประเมินผลในการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายได้เพียงบางราย ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ทำได้ทุกราย ดังนั้นผู้บริหารการพยาบาลจึงควรพัฒนาให้พยาบาลเห็นความสำคัญของกระบวนการการวางแผนจำหน่ายทุกขั้นตอนให้เท่าเทียมกัน จึงจะเกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพไปพร้อมๆ กันทุกด้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยด้านการเคลื่อนไหว พบว่าระดับการศึกษาของพยาบาลมีความ

สัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่าย อธิบายได้ว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีระดับการศึกษาสูงจะใช้ความรู้ ทักษะที่มีอยู่มาใช้ในการวางแผนจำหน่ายผู้พิการ ด้านการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังพบว่า เจตคติของพยาบาลต่อการวางแผนจำหน่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่าย ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับการศึกษาของจินตนา ตั้งชวลิต (2541) อธิบายได้ว่า พยาบาลที่มีเจตคติดีจะมีแนวโน้มปฏิบัติ กิจกรรมนั้นดีกว่าผู้ที่เจตคติไม่ดี (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, 2545, หน้า 56)

นอกจากนี้ผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านนโยบายโรงพยาบาล การจัดการ การติดต่อสื่อสาร และระบบการบันทึกรายงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยหลายท่าน ได้แก่ การศึกษาของจินตนา ตั้งชวลิต (2541) อุษา แว่วสวัสดิ์ (2543) อุบล จันท์ประโคน (2545) และศิริพร บุญพูน (2547) ที่พบความสัมพันธ์ของการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยกับนโยบาย การจัดการของหอผู้ป่วย รวมทั้งจินตนา ตั้งชวลิต (2541) อุบล จันท์ประโคน (2545) และศิริพร บุญพูน (2547) ที่พบความสัมพันธ์ของปัจจัยการติดต่อสื่อสาร จินตนา ตั้งชวลิต (2541) ศิริพร บุญพูน (2547) พบความสัมพันธ์กับปัจจัยสภาพการทำงาน และจินตนา ตั้งชวลิต (2541) และศิริพร บุญพูน (2547) ที่พบความสัมพันธ์กับระบบการบันทึกรายงาน ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านองค์การเหล่านี้ อธิบายได้ว่า การที่โรงพยาบาลและหน่วยงานมีการสนับสนุนด้านนโยบายโรงพยาบาล การจัดการ การติดต่อสื่อสาร และระบบการบันทึกรายงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวที่ดี จะช่วยให้ผู้บริหารมีเครื่องมือในการจัดการหน่วยงานได้ดี เพราะมีขอบเขตการปฏิบัติชัดเจน มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สามารถบันทึกข้อมูลได้ครอบคลุม เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้เป็นหลักฐานในการแสดงการปฏิบัติที่ชัดเจนและใช้อ้างอิงได้ นอกจากนี้แล้วยังเป็นเครื่องมือแสดงถึงคุณภาพทางการพยาบาลอีกด้วย

4. ความสามารถในการทำนายของปัจจัยสาเหตุต่อการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว ผลการศึกษาพบว่า ระบบการบันทึกรายงานและเจตคติของพยาบาล สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวของพยาบาลวิชาชีพได้ร้อยละ 12.6 นี้สอดคล้องกับการศึกษาของจินตนา ตั้งชวลิต (2541) ที่พบว่าอิทธิพลของระบบบันทึกรายงานมีผลแปรผันโดยตรงต่อการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชนสังกัดมูลนิธิกรุงเทพมหานคร เพราะฉะนั้นการมีระบบการบันทึกรายงานที่ดีจะช่วยทำให้พยาบาลและบุคลากรสหสาขาปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการฯ ได้ดี แต่ปัญหาหลักคืออุปสรรคของการติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพระหว่างพยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น โดยเฉพาะแพทย์ (Hansen, Bull & Gross, 1998, หน้า 99) ซึ่งเออร์บ (Erb, 1988, หน้า 168) กล่าวว่า การบันทึกรายงานของแพทย์ และทีมสหสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นการประกันคุณภาพของกระบวนการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย ดังนั้นการมีเครื่องมือและระบบการนำเครื่องมือไปใช้ที่ดีจะทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละวิชาชีพ มีความสมบูรณ์ครอบคลุมถึงปัญหาและความต้องการหลังจำหน่ายผู้พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. โรงพยาบาลสามารถนำระดับของการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนจำหน่ายผู้พิการของพยาบาลวิชาชีพมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการวางแผนจำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวต่อไป
2. ผู้บริหารควรพัฒนาโครงการหรือระบบที่ก่อให้เกิดการวางแผนจำหน่ายที่ดีทุกขั้นตอนการวางแผนจำหน่ายผู้พิการ โดยเน้นการนำระบบการบันทึกรายงานและเจตคติของพยาบาลมาเป็นแนวทางในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรคัดเลือกตัวแปรอื่นที่จะ
สามารถร่วมกันทำนายนการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผน

จำหน่ายผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวได้ ให้มากกว่า
การศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). *พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. (2539). *แนวทางการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตนา ตั้งชวลิต. (2541). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชน สังกัดมูลนิธิในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกบริหารสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยฉัตร ศิลปะระคม. (2546). *ศึกษาความรู้ การปฏิบัติการพยาบาล ปัญหาและอุปสรรคเพื่อการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลผู้ใหญ่), มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัชณี สุจิตันทรรัตน์. (2546). *การบริหารงานบุคคลทางการพยาบาล*. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- วันชัย มีชาติ. (2548). *พฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- วันเพ็ญ พิษิตพรชัย และอุษา อัสตรวิเศษ. (2546). *การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยแนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.
- ศิริพร บุญพูน. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์), สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถิติตรายงานประจำปีกองเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. (2552). *เอกสารรายงานสถิติประจำปีผู้ป่วยกองเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า*. (เอกสารอัดสำเนา).
- สมจิต หนูเจริญกุล. (2543). *การพยาบาล: ศาสตร์ของการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: หจก. วี.เจ.พรินติ้ง.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2545). *พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งประเทศไทย. (2552). *รายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานฯ และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อุบล จันท์ประโคน. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลระยอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- อุษา แวสวัสดิ์. (2543). *การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลในจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รพีพรรณ วัฒนพงษ์. (2543). *การปฏิบัติของพยาบาลจิตเวชในการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยจิตเวชในโรงพยาบาลฝ่ายกาย และโรงพยาบาลจิตเวช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Benner, P. (1984). *From novice to expert: excellence and power in clinical nursing practice*. Menlo Park: Addison-Wesley Publishing Company.
- Erb, K. J. (1988). *Home health care administration*. Owings Mills: Nation Health Publishing.
- Hansen, H. E., Bull, M. J., Gross, C.R. (1998). Interdisciplinary collaboration and discharge planning communication for elders. *Journal of nursing administration*, 28, 88-105.
- Werner & De, Simone. (2009). *Human resource development*. (5thed). Ohio: South-Western Cengage Learning.